СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 107. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 1-го червня 1945. No. 107. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, June 1, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

КОШТИ ВІЙНИ ПОНАД ТРІЛІОН ДОЛЯРІВ

Експерти з Американського Університету у Вашинґтоні обрахували, що безпосередні кошти теперішньої війни виносять $1,030,000,000,000, (словами: тисяч і трицять біліонів долярів). Предсідник університету Пол Ф. Доґлес твердить, що це лише самі грошеві видатки, а в них не є враховані шкоди, які спричинила війна у знищених державних і приватних маєтках. Таксамо тут не зараховані видатки війни в Китаю тому, що знавці не могли найти певних цифр, на яких можнаб опертися як на правді. Ці числа, які подають знавці, оперті на датах з амбасад, які перебувають в Америці і на вістях поданих урядом Злучених Держав.

Найбільші видатки мають Злучені Держави бо аж 280 з половиною біліонів, потім іде Німеччина із 259 біліонами. Подані числа обіймають видатки до кінця 1944. р.

МОЛЬБИ ЗА ПОСТІЙНИЙ МИР ВЧАСІ МЕМОРІЯЛ ДЕЙ.

З нагоди Поминального Дня — Меморіял Дей — в середу 30. травня відбулися паради й маніфестації в Злучених Державах і серед американських вояків заморем. Усюди споминали погимших героїв теперішньої війни, яких число серед американських вояків нараховують понад міліон.

На гробі Незнаного Вояка в Арлинґтоні під Вашинґтоном, як і на гробах вояків у Франції, Італії, Африці, Німеччині, на Тихому океані, Австралії, Новій Зеляндії і по всіх закутинах землі, де перебуває американська армія, маяли прапори, завішені в половині держака на знак жалоби. Президент Труман зложив вінець на гробі помершого Френка Д. Рузвелта в Гайд Парку. У церквах відбулися жалібні богослуження та молитви за постійний мир. — У поході в Ню Йорку перший раз не брав ніхто участь із колишньої Великої Армії з часів Громадянської Війни. Минулого року був ще один старий вояк, цього року вже й його не стало.

СЕМА ПОЗИЧКА ПЕРЕЙШЛА 40 ВІДСОТКІВ.

Фінансова Дивізія департаменту скарбу оприлюднила, що сума грошей, призбираних на сему Военну Позичку при помочи розпродажу бондів, перейшла 40 відсотків. Це відноситься до продажу бондів приватним одиницям.

УРЯД ПЛЯНУЄ КОНТРОЛЮ ХАРЧІВ ДО 1950. Р.

Сенатор Роберт Ф. Ваґнер предсідник Банкової Комісії виявив, що показується потреба втримати контролю харчів до 1950. року. Сенатор сказав це ґазетярам після засідання урядовців Бюра Адміністрації цін, яке оголосило, що контроля над цінами мусить тривати поза час війни проти Японії.

КАЙЗЕР БУДЕ ВИРОБЛЯТИ ЛІТАКИ Й АВТА.

Звісний будівничий кораблів на Тихоокеанськім побережжу Генрі Дж. Кайзер заявив, що він перемінить свої варстати на виріб авт і приватних літаків у післявоенному часі. Він уже виробив деякі моделі авт і жде лише на дозвіл уряду покінчити з будовою кораблів.

ЗНОВУ ОБІТНУТЬ КІЛЬКІСТЬ МЯСА ДЛЯ ЦИВІЛІВ.

Адміністратор Цін Честер Бавлес виявив, що в червню кількість мяса для цивільного населення буде знову обтята на яких 7%. У деяких родах мяса пайки останнуть тісамі, а в деяких будуть підвищені.

„РОБІТНИЧИЙ ЧАРТЕР" ПРИНЯТИЙ.

У спільнім комунікаті проголосив предсідник Американської Федерації Праці Вилйем Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці Вилйем Ґрін, предсідник Конґресу Промислових Орґанізацій Филип Морей і предсідник Торговельної Палати Злучених Держав Ерик Джанстон, що створено краєвий комітет „для поширення зрозуміння" спільного робітничо-господарського чартеру. Цей чартер має забеспечити порозуміння між підприємцями й робітниками при переміні военної промисловости.

АРМІЯ НА ПАЦИФІКУ МУСИТЬ МАТИ ПОТРІБНИЙ ОДЯГ.

Всупереч поняттю деяких цивілів, що американські вояки на островах Тихого океану потребують менше убрання, ніж це було на европейськім фронті, команда армії виявляє, що посилений фронт на Пацифіку після перевозу військ з Европи, потребуватиме такуж кількість одягів, якої вимагав европейський фронт. На островах потрібно приноровитися до іншого клімату, а це потягає за собою відвідну кількість матеріялів, які надаються теж і на цивільні вбрання.

ЯК НЕ МАЄТЕ ПРАЦІ, АБО ХОЧЕТЕ КРАЩОЇ,
чому не користати з оголошень знаменитих нагод для зарібку, поданих у оголошеннях нових робіт у „Свободі"?

Нема певних вістей про нараду Трьох Потуг

З Білого Дому оприлюднено, що нема нових вісток про пляновану нараду президента Трумана, премієра Чорчила і маршала Сталіна. Пресовий секретар Чарлз Рос виявив, що неправдиві є поголоски, начеб то зїзд трьох провідників світу мав відбутися негайно після закінчення нарад світової конференції у Сан Франсиско. Зрештою і самий кінець цеї конференції ще не звісний тому, що вчасі конференції все виринають нові труднощі. У столиці прийшли до висновку, що нема як робити здогади про зїзд Трьох Потуг доки не вернуться із Москви та з Лондону особисті висланці президента Трумана, тобто Гері Л. Гопкінс і Джозеф Е. Дейвис. Тому, що з Парижа прийшли вісти, що ґен. де Ґол прибуде на розмову з президентом Труманом, появилися здогади, що конференція Трьох Потуг відбудеться аж після розмови де Ґола з президентом Труманом.

МОЖЛИВІСТЬ МІЛІТАРНОГО СОЮЗУ ТРЬОХ ПОТУГ

Серед найрізнорідніших поголосок між делеґатами на світову конференцію у Сан Франсиско появилися теж вісти, що Злучені Держави, Велика Британія й Совєтський Союз мають заключити мілітарний договір. Це булоб лише потвердженням цього, що свого часу заявив сенатор Вандерберґ, що головною причиною воен є брак розброєння Німеччини й Японії, а коли це осягнеться, тоді „нема причини, чому три провідні держави світу не малиб заключити договору так скоро, як це лише можна.

Вчасі конференції Франція заявила, що вона не може змінювати своєї умови, яку вона має з Совєтами про оборонний союз проти Німеччини, а французькі делеґати не можуть підписати такого чартеру нової ліґи націй, який ішов би в розріз із цим договором.

РОСІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ НІМЕЦЬКИХ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ

Европейський знавець міжнародніх відносин, що виступає під іменем Пертінакс в пресовій аґенції Норт Амерікен Нюзпейпер Елайенс, виявляє, що совєтський уряд висвигнув домагання до переможних Аліянтів, щоб йому віддати частину кораблів, які припадуть Аліянтам від Німеччини. Совєти опирають своє домагання на тому, що вони вже дістали третину італійських кораблів після здачі Італії в 1943 р.

Представники президента Трумана вертаються домів

Президент Труман візвав свого спеціяльного представника Джозефа Дейвиса, аби він чимскорше вкінчував свої побачення та вертався домів.

Гарі Гопкинс, спеціяльний дорадник президента Трумана, мав у Москві вже четверте побачення зо Сталіном та вибирається незадовго з поворотом домів. „Асошейтид Прес" каже про ті побачення, що на них порушено низку великих справ та що вони будуть мати „далекосяглий вплив" на затіснення співпраці між Злученими Державами й Совєтською Росією.

АНГЛІЯ ЩЕ ВІДТЯГАЄТЬСЯ З ВИЗНАННЯМ АВСТРІЙСЬКОГО РЕЖІМУ

Секретар заграничних справ Іден дав до зрозуміння, що Европейська Дорадча Комісія в Лондоні відложила переведення свого рішення про спільну окупацію Австрії військами Британії, Америки, Росії й Франції та що Британія не визнає австрійського режіму, визнаного Росією, поки Аліянтська Комісія не буде мати нагоди побачити на місці, як цей уряд веде заряд краю.

ЗАПОВІДАЄ БЛИЗЬКІ СУДИ НАД НІМЕЦЬКИМИ ВОЄННИМИ ЗЛОЧИНЦЯМИ

Роберт Джексон, американський правник, іменований головним американським прокуратором для суду над военними злочинцями, заявив у Лондоні, що Британія й Америка вже погодилися щодо того суду та що розправи над военними злочинцями пічнуться в короткім часі. Джексон вертається до Америки, і звідси незадовго вибереться знову до Европи з цілим штабом правників.

ПІЙМАЛИ ПРОПАҐАНДИСТА НАЦІСТІВ АНҐЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Коло німецько-данської границі британська військова поліція арештувала Вилйема Джойса, родженого в Америці айришмена, що від початку війни служив для німецького радія своїми анґлійськими промовами. Анґлійці називали його „Лордом Ґо Ґо". З ним піймано його жінку, що родилася підданою Британії та була вмішана в націстичну пропаґанду.

Джойс мав при арешті кулю в стегні. Після арештування йому цю кулю винято в вязничнім шпиталі.

АЛІЯНТИ ОДОБРИЛИ БУЛИ РОСІЙСЬКУ ОКУПАЦІЮ БОРНГОЛЬМУ

У відповідь на запит одного посла в британськім парляменті в справі російської окупації данського острова Борнгольма, заявив секретар Іден, що російські війська окупували остров тимчасово і з одобренням ґенерала Айзенговера.

З ЗАВЗЯТИХ БОЇВ НА ОКІНАВІ.—Ця сцена знята в столиці Окінави, в місті Наґа. Бачимо американських вояків, що заховались за стіною у самій середині міста, а один з них підглядає, де знаходиться найближчий ворог. Інші два готові до стріляннини чи кидання ручних ґранат.

ЗВІЗДИСТИЙ ПРАПОР НАД ШУРІ

Американські війська на острові Окінаві посунулися по побоєвищу, розмоклому від довгих дощів, та заняли старинний замок Шурі, а в самому місті, сильно уфортифікованому, посувалися щораз глибше в ворожі оборонні лінії. Американські маринарі вивісили американський прапор на замку Шурі в середу в 1. годині 45 хвилин ранком.

ОЧИЩУЮТЬ ЛЮСОН З ОСТАНКІВ ВОРОГА.

Американські війська приспішують свою кампанію на филипинському острові Люсоні, аби очистити чимскорше остров з останніх „мішків" ворожого опору. Американські бомбовики помагають цій кампанії, скидаючи бомби на ворожі позиції, що їх сухоземні війська збираються атакувати.

ЯПОНЦІ ВІДСТУПАЮТЬ У КИТАЮ.

Випробовані в боях китайські війська наступають по пятах японських військ, що відступають з південного Китаю. Цілий японський фронт у південному Китаю роздертий на просторі 50 миль аж до міста Лючова, що колись було базою для американських летунів.

Донесення з Лючова кажуть, що в місті лютують сильні пожари. Це японці підпалили місто, приготовляючися видно його покинути.

Китайські війська дійшли вже до міста Ішану, котрий японці сильно уфортифікували.

АЛІЯНТИ ВСТАНОВЛЯЮТЬ КОНТРОЛЬНУ РАДУ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

Вже за кілька днів відбудеться засідання Аліянтської Контрольної Комісії для Німеччини. До Комісії будуть належати: маршал Жуков як представник Совєтського Союзу, ґенерал Айзенговер як представник Америки, маршал Монтґомері як представник Британії та ґенерал Кеніґ як представник Франції.

Між першими спірними питаннями, які прийдеться вирішувати Комісії, будуть: спосіб вирішування спірних питань, далі встановлення границь окупаційної зони для кожної потуги, розміри автономії, що її полишається німцям.

Де відбудеться перше засідання Комісії, ще не оповіщено; здається, десь в околилиці Берліна.

АМЕРИКАНЦІ ДОПУСКАЮТЬ НІМЦІВ ДО УПРАВИ.

Американська окупаційна влада допустила німців до участи в адміністрації Реньщини. Д-р Ганс Фукс, відомий ворог націзму, буде незадовго іменуваний начальним президентом ренської провінції.

Тимчасом у тій частині Німеччини, що є під совєтською окупацією, совєтський уряд концентрує свою увагу на розвязку для німецького населення питання харчів. Американці й британці занепокоєні совєтською політикою, що використовує окупацію для поширення комунізму.

ЗАВЗЯТІ БОЇ В СИРІЇ.

Кріза на Близькому Сході стає щораз гостріша. Лебанон візвав добровольців до війська, бо між французами й арабами прийшло до кервавих боїв у кількох пунктах. Дамаск, столиця Лебанону, находиться в повному хаосі. Французькі війська бомбардували вже Дамаск і Гаму. Вони окупували будинок парляменту у Дамаску.

Тубильці — араби атакували французькі війська в провінції Гаврані та заняли кілька гарнізонів. Французькі урядники втратили всякий звязок з висуненими позиціями.

Американський і британський уряди висказують глибоке заінтересовання погіршенням ситуації на Близькому Сході. У Лондоні скликано у тій справі надзвичайне засідання кабінету. Навіть у Франції положення на Близькому Сході викликує поважні потрясення; на засіданню кабінету де Ґола Бідо постановив з тої причини зрезиґнувати зо становища міністра заграничних справ, та тільки на спеціяльну просьбу Де Ґола рішився остатись.

ІРАН ДОМАГАЄТЬСЯ ВІДКЛИКАННЯ АЛІЯНТСЬКИХ ВІЙСЬК.

Іранський уряд зажадав від Америки, Британії й Росії, негайного відкликання своїх військ з Ірану. Мовляв, дальша приявність цих військ зогляду на закінчення війни проти Німеччини не має ніяких основ.

Британський уряд дав до зрозуміння, що він негайно візьметься за розгляд цеї справи.

Британські й російські війська ввійшли до Ірану в 1941. році, коли перський шах відкинув домагання Анґлії й Росії вигнати з краю аґентів держав Осі. Пізніше він зрікся престола на користь свого сина.

Приявність аліянтських військ в Ірані спиралася на анґлійсько-російсько-іранський договір аліянсу, підписаний 29. січня 1942. року. Ці війська захороняли там сухоземні шляхи, котрими йшла достава военних матеріялів з Британії й Америки для Росії, та захороняли для Аліянтів багаті іранські нафтові терени.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of Octobed 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ЗАБЕЗПЕКУ ПРОТИ БЕЗРОБІТТЯ

Коли кілька днів тому сенатор Ваґнер та конґресмен Морей внесли були в конґресі проєкт поширення суспільного забезпечення, всі, що цікавляться поправою американського суспільного законодавства, відразу здали собі з того справу, що така поправа не є можлива без довгої боротьби. Видно це було хочби з того, як трактовано цей проєкт у конґресі зараз на самому вступі, а саме з того, що замісць відсилати його до комітетів для суспільних справ, відослано його до комітету для податків, чим його тільки запхано до комітету, обтяженого працею, але ще й йому надано марку проєкту підвишки податків, яким він по суті не є.

Супроти такого ворожого відношення більшостей палат конґресу до цього проєкту, дуже важним є, як у тій справі поставиться Білий Дім. Як до таких справ ставився покійний президент Рузвелт, було загально відомим; аджеж це за його президентури передусім пороблено початки суспільного законодавства в Америці. Наставлення президента Трумана було ще не відомим поза те, що воно мало йти загально по лінії політики попередника. Послання президента Трумана до конґресу про потребу ухвалення нового закону про відшкодовання для робітників на випадок безробіття відсуває цю заслону.

Президент Труман звертає конґресови увагу передусім на недостаточність теперішнього винагородження для безробітних. Сума 15 до 18 долярів на тиждень, на яку встановлено максімум відшкодовання в більшости стейтів, це ясно не вистарчає на покриття найконечніших потреб. І протяг часу, на який мається виплачувати таке відшкодовання для безробітних, теж закороткий. Тому президент пропонує конґресови ухвалити надзвичайне додаткове законодавство та ним поширити відшкодовання для безробітних, принаймні на час реконверзії. Доконати цього можна через поправку до закона про суспільне забезпечення.

Голос президента Трумана певно буде мати поважний вплив на дальший хід суспільного законодавства в Америці. Цей висказ утверджує вже тенденцію цього законодавства. Завдяки висказови президента Трумана суспільне забезпечення вже перестає бути улюбленою приватною теорією одного президента-піоніра, а стає закріпленою тенденцією цілої тої частини американського громадянства, котре зрозуміло, що нові часи вимагають нових політик. Річ певна, що становище президента ще не забиває опозиції проти таких проєктів. Така опозиція певно буде, і ще може віднести неодну перемогу, але всетаки можна сподіватися, що назагал поступ суспільного законодавства буде все вже йти нестримно, не дивлячися на цю опозицію.

Американський Мир і українська свобода

„Кінцевий мир мусить бути Американським Миром, в якім невтральні й переможені держави дістануть властиве місце у зорґанізованім світі — таке сказав прaлат Доналд А. МакЛін, професор суспільної, політичної й міжнародньої етики в Католицькім університеті. Він сказав теж у своїй промові до своїх студентів, які кінчать студії, що треба признати засаду загальної єдности і солідарности людства" — оце новинка, яку розіслала аґенція Асошіейтед Прес з Вашинґтону до ґазет в неділю 20. травня б. р.

Йде про вислів „Американський Мир", у протиставленню до недавньої „Націстівської Европи" або до розкричаного совєтського ідеалу миру. Коли слідити точніше за цим, за що побивається американська делеґація вчасі конференції у Сан Франциско, і злучити ці засади з поняттям „Американського Миру", то можна справді радіти, що людство найшло правдивого оборонця і пропаґатора вселюдських ідеалів, яким є Злучені Держави Америки. До цих засад належать знані „чотири свободи", проголошені президентом Ф. Д. Рузвелтом у своїм посланню до конґресу 6. січня 1941. р. Зрештою слово „свобода" є однозвучне з існуванням Америки від часу проголошення Деклярації Незалежности в 1776. році, бо в цій деклярації свобода є поставлена на рівні з життям і бажанням щастя. Отже під назвою „Американський Мир" треба розуміти мир оснований на свободі.

Треба признати, що поняття свободи, як тепер його розуміють в Америці, принялося в Европі, де в практиці його пристосовували між ін. французи й анґлійці. Коли Гітлер пішов війною на Европу, анґлійці стали самі до війни не лише за своє існування, але й за збереження волі. Це виявилося в прилюдних заявах державних мужів і в писаннях різних авторів. Щойно з таких писань можна довідатися про вартість самого народу, який воює за свої ідеали. Між ін. вийшла в 1944. р. в Лондоні книжка „Ціна свободи" — "PRICE OF LIBERTY", яку написав Есме Винґфілд Стратфорд, а в самім вступі до цеї праці читаємо: „Я не заінтересований свободою в теоретичнім значінню, лише в британській свободі, яка не приняла ніякого взірця, але виросла як британський дуб, трівка й сильна, із своєї рідної землі й розвинулася в те, чим вона є тепер. Та її розвиток ще не скінчений... Бо щоб людина була справді вільна, вона мусить бути паном своєї долі; без такої можливости чоловік скоро найде тирана, який опанує його долю і заволодіє ним самим... **Там, де вільні люди лучаться, щоб виробити для себе взірець спільного ідеалу, там ви маєте вільний нарід. А коли вільні народи лучаться разом, тоді й існує громадянство народів. І лише, як всі нації шукають і найдуть для себе місце як члени такої спільноти, можна буде творити вільний світ".**

Від століть український нарід є пробоєвиком свободи. Ідеал українця це вільний козак. „Козак пана не знав з віка, він родився на степах" — як співаємо в пісни. Ідеал української свободи виявився в проголошенню своєї держави в 1917-1918. р. З ідеалом козацької волі приїхала українська іміґрація в Америку і тут заснувала свої вільні установи. Не було в нас упродовж 50 літ нашого зорґанізованого життя ні однієї передової людини, яка пішлаб з українським іменем на службу тиранії, доки не появилася всесвітня тиранія з назвою большевизму чи комунізму. Тому, як серед теперішньої суматохи українське громадянство пятнує такі одиниці, що зраджують у нас оці традиційні українські ідеали волі чи свободи, то воно сповняє лише свій обовязок, охороняючи те, що унаслідило по українських предках. Почуття обовязку наказує йому зберігати свободолюбну традицію українського народу; наказує наражуватися на наґінку й переслідування збоку тих, що використують хвилеву політичну конюнктуру і стають на службу всесвітним тиранам. А вже хіба додавати до цього не треба, що так поступати наказують нам ідеали нашої нової батьківщини, Америки, бо саме на таких ідеалах вона тепер опирає основи тривкого мира в світі.

Певно, що велика шкода, що під теперішню пору немає український нарід таких велитнів, що стрималиб силою свого духа тих слабодухів, що саме в переломовій хвилині людської історії падають духом, затрачують колишній ідеал українського народу і приносять соблазнь своїм „меншим братам". Шкода, що нема під теперішню пору й такого сильного духового українського осередку, який міг би своїм авторитетом заставити усіх зберігати національні українські ідеали для відродження будучих поколінь. Та проте остали українському народови давні велитні, давна боротьба за її ідеали та ті міліони, що ті ідеали обороняли і за них гинули. Що більше: Що за них і сьогодня мучаться і гинуть!

Чи цього замало? Чи цього замало й для нас, американських українців, що помагаємо українському народови здобути особисту свободу духа, свободу думання й висловлювання своїх думок і загалом всі ті свободи, які творять тип американця. Бо доперва вільний український нарід зможе дійсно злучитись у вільну спілку, згідно з тим, як це висловив згаданий автор книжки „Ціна свободи": Щоб вільні люди лучилися для створення спільного ідеалу; щоб у такий спосіб втримати традицію вільного народу; і щоб приготовити наших вільних людей на членів такої спільноти держав, що створять вільний світ.

А цей вільний світ буде водночас підставою Американського Миру.

Микола Чубатий.

Іван Франко — каменяр характерів

Характеристичною прикметою великих людей є це, що вони обнимають своїм умом та своїм почуванням можливо широкий круг людей; навпаки дрібні люди засклеплюються у вузкім кружку своєї ґрупки, партії, фракції чи кліки. На це, на що великий чолвік дивиться з широкої перспективи свого ума та неодно вважає за дрібничку, за це малий чоловічок буде зводити титанську боротьбу, вперто й цілими роками.

Тому великі люди, з ґеніяльним умом, все стають власністю цілого народу, а навіть цілого людства, а малі люди не є навіть правдивою частиною свого народу, а є тільки малим стебельцем у своїй партії, бо цілого народу своїм малим умом вони не в силі обняти. У таких людей партія буде понад нарід, інтереси партії понад інтереси цілости-нації.

Такі думки насуваються в роковини смерти Івана Франка, найбільшого по Шевченку українського поета та письменника. За свого життя Іван Франко належав до різних уґруповань, що в цім періоді були серед українців. Був він і національним демократом, був радикалом, був він і соціялістом, одначе нігде не привязувався до вузького партійного доктринства, ніколи не ставав членом кліки. Всюди він хотів бути революціонером думки, щоби гонити геть заскорузлість ума, лінивство думки та чину, а передовсім безхарактерність.

Одначе понад все Іван Франко був українцем й то всеукраїнцем, що своїм заінтересуванням та своїм великим серцем обнимав цілий український нарід та бажав бути його Мойсеєм, що має вивести український нарід з неволі чужинецького панування. Іван Франко розумів, що український нарід мав двох поважних історичних противників, які задавлюють йому віддих, не дають жити повним життям вільної нації: це москалі та поляки. З того його всенаціонального переконання зродився вірш його національного Вірую:

Не пора, не пора, не пора
Москалеви, ляхови служить,
Довершилась України кривда
стара,
Нам пора для України жить!

Іван Франко у цім своїм вірші, що його українці піднесли до гідности другого національного гимну, висказав своє політичне Вірую так ясно так ядерно, що хіба не має сумніву щодо того, як він дивився на боротьбу українського народу за волю та який його погляд на окупацію України ляхами і москалями.

Іван Франко взносився навіть ще вище. Він взивав не тільки своїх братів українців не служити ні москалеви ні ляхови, він теж стає чемпіоном вселюдських ідеалів волі та поступу. У ціле життя українського народу вносив він революційний фермент боротьби за вселюдські ідеали, за його життя для сучасників, навіть патріотів, незрозумілі. Одначе це був фермент здоровий, що мав вести до поступу, все вперед теж поневолений український нарід. Франко вірив, що поступ людства гальмує все насилля, тиранія та диктатури, а доперва на руїнах диктатури можна мостити шлях до демократії, волі та пошани гідности людини. Такі думки він висказав у своїм Вічнім Революціонері:

Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя, волю,
Він жиє, він ще не вмер.

Поступ, щастя, воля це три невідлучні атрибути новочасного кращого людства. Немає поступу там, де нема щастя людини та де немає волі. Там, де немає щастя людини та де немає волі тільки тиранія, чека та насилля, це не країна щастя, ні країна волі, це не є теж країна поступу, тільки країна реакції, назадництва, зацофаности. Як смішними нераз стають ці апостоли поневолення українського народу червоною диктатурою, що рівночасно покликуються на Франка та деколи навіть на його Вічного Революціонера. Іван Франко не розумів революції так, щоб шляхом революції засадити диктатуру та насилля. Франко розумів революцію як творення нового кращого, вільного і щасливого життя по поваленню старого непоступового ладу.

Та нині часи основно змінилися. Це, що колись було непоступове, реакційне, нині поступило і стало поступовим, натомісць це, що колись голосило поступ нині стало крайним насиллям над волею та над гідністю людини. Не „попівські тортури" нині для людства грізні, але „арештів мури" нових червоних царів.

Франко розумів, що не може бути поступу, не може бути визволення українського народу, коли серед нього не підховаються люди твердого характеру.

Без завзятого каменяра не може бути пролупана скала насилля та реакції, не може зійти ясне сонце поступу та волі в Україні. Тому Франко і у своїх письмах і у стичности з академічною молодю, майбутним проводом українського народу, все клав таку велику вагу на постійність характеру, на відповідальність за кожний свій вчинок у громадському життї, на витревалість навіть у найтяжчих хвилинах нації.

Поема „Каменярі" це немов символ того всього, що Франко хотів сказати про громадського діяча. Воля нації не приходить легко, як смачний кусок до рота. За волю нації треба боротися у щоденному життї в поті чола, напружувати ум і мясні. Впершу чергу треба боротися зі своєю власною слабістю та хиткістю, треба боротися з безхарактерністю серед громадянства. Треба стояти твердо як мур при своїх засадах. Без таких членів нація ніколи не стане вільною.

„Кожний думай, що на тобі
міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів мусиш
дати ти отвіт.
. . . .
Радше впадь, але не зрадь".

Оце є дійсний Франко, Франко твердого життя, і Франко твердого слова. І ми знов нерідко в гумористичній прямо ситуації, коли на Франка, каменяра характерів, покликаються правдиві лакеї передпокоїв червоного царства. Смішно нерідко виглядає, коли на тверду роботу каменяра покликуються крайні життеві опортуністи, що ніколи в життю за тверду працю не бралися, але жили наприклад роками на бруку Берліна, а тепер хотілиб, щоб таке саме легке життя відкрилося для них через брами Москви.

Ніхто так не цьвігав ось такої рутенської безхарактерности, як саме Іван Франко; ніхто більше не гордив тими сипіми птицями легкого життя, що ні сіють ні орють, а хотілиб збирати та їсти, як Іван Франко. Талан Івана Франка легко був би йому відкрив шляхи вигідного життя, колиб тільки був хотів стати на малу одробинку меншим каменярем, а трохи життевим опортуністом. Франко вибрав твердий шлях опозиції до тогочасної реакції та витривав на нім упродовж свого цілого життя. Як осоружними булиб для Франка ті всі типи болот-

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

16)

Безхатному зробилося ніяково. Подумав, що він сміється з людської нужди. Невідомо, в якому становищі він самий опиниться. Став виправдуватись:

— Пригадав, як нас мили та купали в дорозі. Тут побачив, у яких обставинах ви живете, й не міг стриматися від сміху.

— А ти давно з краю?

— Ось, вже тиждень в Канаді.

— Зачекай! Поживеш в Канаді, то й самий тут опинишся. Щож, хочеш кватири? Приміщуйся, місця хватить! Тільки з вошами тут та стоногами не гаразд. Лазять пустопаш по підлозі.

— Ні вже, дякую! Піду шукати собі кватири.

— Ого, який панич знайшовся! — посміхнувся вуйко згірдливо. — Тут аби було за що хліба купити, не літом платити за кватиру.

За останні гроші винаняв Безхатний кімнату й почав оглядатися за роботою. Другого дня нанявся скопати город у німкині-вдови. Працювалося тяжко, на руках міхурі понабігали, та старався, щоб з першого дня привикати. Прикро ставало слухати й насмішок безробітних. Дядьки мабуть самі не від того були, щоб пару долярів заробити, цілий день швендалися коло города, насміхалися, навмисне, щоб молодому робітникови допекти. Він відгризався, однак не помагало. Дядьки забралися, коли він загрозив котрогось вибити. Зарання скінчив скопувати і крім харчів запрацював півтретя доляра.

Вдові хлопцева поведінка й праця певно подобалася. Вечорі сказала, що постарається йому добру роботу. Другого дня приїхав заможний фармер, швед, наняти Безхатного помісячно. Канадійських законів про працю хлопець не знав. Повірив фармерові на слово: фармер пообіцяв платити стільки, скільки платитимуть робітникам в околиці. Признався Безхатний, що нічого не вміє ще тут робити, бо не пробував. Фармер його заспокоїв:

— Не бійся. Спішної роботи тепер нема ще, навчишся поволі. А що не знатимеш, то я покажу.

Поїхали за кількадесять миль від міста напівдень. Для Остапа Безхатного починалося трудове життя в Канаді...

V.

Наче до рідних батьків попав Остап Безхатний! Родина Штенфліхтів, — так звався фармер, — складалася з чотирьох душ: його самого, жінки, добродушної, щирої людини, і двох дівчат, симпатичних і вихованих дітей. Старшій, Фредериці, минуло вже сімнацять літ. Меньшій, Катерині, щось дванацять. Ранком обходив Безхатний коней, а поснідавши виїздили з господарем у поле, — з плугами, дисками, боронами або сівалками. Олаф Штенфліхт мав півтори секції землі. Сидіти на плузі і пвмилі тільки віжки держати в руках, змоглаб і мала дитина. Першого дня господар показував хлопцеві, як запрягати коней. Довелося трохи пооперечати. Інша справа запряжити коні вміючому, а зовсім інша коли людина бачить це вперше, побіжно. Безхатний дивився зовсім неуважно. Коли господар сказав, щоб дивився уважніше, він відмовився.

— Приглядання мені нічуть не поможе, — сказав. — Я мушу упряж спершу розглянути, до всього дійти власним розумом. Може страчу на те годину, може й більше, за те не помилятимуся ніколи пізніше.

— Алеж коні стоятимуть довго в стайні, — не годився фармер.

— Не велика шкода, як годину й постоять. За те пізніше не буде клопоту з перепряганням.

— Щож тут не знати? — дивувся старий. — Тут же кожний ремінець самий припасовується!

— Для призвичаєного так, нема що знати. Але не для такого, що бачить це все вперше.

Трохи сердитий, що напитав собі біду, фармер поїхав своєю четвернею. Безхатному сказав запрягти коней в другий плуг. Через яку годину виїхав і Безхатний. Штенфліхт застановив свої коні, уважно оглянув Остапову четверню, й сказав задоволений:

— Мав слушність, хлопче! Бачу по тобі, що розумом Бог тебе не скривдив, алеж і впертістю також!...

— Мене ще в краю звали диким степовим конем... Я не з слухняних діточок...

За кілька днів осягнув хлопець всі мудрости фармерської праці. Коней любив і призвичаївся до них змаленьку. Не мав, отже, ніякого клопоту. Штенфліхти не могли сусідам хлопцем нахвалитися. Вся родина відносилася до нього, як до рідного. Довший час не міг він звикнути до всяких пудінґів та кейків, їв небагато, а це не на жарт клопотало господиню. Не мало довелося переконувати, що він всім задоволений. Шмаття завжди находив на свойому місці, вигладжене, зашите до найменшої дірочки, чи відорваного ґудзика. За щирість — відплачувався щирістю. У вільний час помагав коло хати. З якимсь острахом оминав корів. Штенфліхи з того сміялися, але доїти корови його не силували.

Бачучи в Безхатного купу різномовних книжок, Фредерика забажала вчитися по українськи. Через кілька тижнів Фрида складала по українськи простіші речення. Вчителя за те підучила по анґлійськи. Обоє були понятливими, не дивно, що їх мішаної розмови батьки не раз зовсім не розуміли...

(Дальше буде)

НА 370 ДЕЛЕҐАТІВ, ВИБРАНИХ НА 21. КОНВЕНЦІЮ У. Н. СОЮЗУ, ТІЛЬКИ 87 ВЗЯЛИ В КВІТНІ УЧАСТЬ В СПЕЦІЯЛЬНІЙ ПЕРЕДКОНВЕНЦІЙНІЙ КАМПАНІЇ ЗА ПРИЄДНУВАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ. ТИМСАМИМ, У КВІТНІ 283 ДЕЛЕҐАТІВ НЕ СПОВНИЛИ СВОЙОГО ОБОВЯЗКУ СУПРОТИ СОЮЗУ. А ЦЕЙ ОБОВЯЗОК, ЯК ЦЕ ВЖЕ БУЛО ПРОГОЛОШЕНО, Є ТАКИЙ, ЩОБ КОЖНА ДЕЛЕҐАТКА І КОЖНИЙ ДЕЛЕҐАТ ПРИДБАЛИ СОЮЗОВИ КОЖНОГО МІСЯЦЯ ПРИНАЙМНІ ОДНОГО НОВОГО ЧЛЕНА. ОТЖЕ ЗАКЛИКАЄМО ЦИХ ДЕЛЕҐАТОК І ДЕЛЕҐАТІВ ДО СПОВНЕННЯ ЦЬОГО СОЮЗОВОГО ОБОВЯЗКУ!

ПРАЦЯ ЗЛУЧЕНОГО УКРАЇНСЬКОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ДОПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ

(Звіт д-ра Володимира Ґалана, голови Злученого Українсько Американського Допомогового Комітету, зложений на нарадах, що відбулися в суботу, дня 26. травня 1945, в готелі Пенсилвенія, Ню Йорк).

На зборах Ширшої Управи Злученого У. А. Д. К. та представників спомогаючих інституцій та преси, які відбулись у Філядельфії дня 3. лютня 1945 р. доручено екзекутиві:

1) Заключити договори в справі несення гуманітарної помочі нашим жертвам війни з тими орґанізаціями, які згадані в директиві Президентської Воєнно Контрольної Допомогової Ради з дня 1. січня 1945 і в такій формі, щоби була змога помогти нашим жертвам війни без огляду на їх місце осідку та їх політичні чи релігійні переконання;

2) Поширити ширшу Управу кооптуванням нових діяльних членів з поодиноких громад.

3) Відкрити сталий офіс по залагодженню усіх формальностей.

Виконуючи наведені постанови управа звернулась до наступних орґанізацій з пропозицією заключити договір „асосіяції":

Юнітеріен Сервіс Коміті;
Амерікен Френдс Сервіс Конференс;
Амерікен Реліф фор Френс;
Амерікен Реліф фор Італі;
Амерікен Реліф фор Чехословакія;
Поліш Вор Реліф і Рошен Вор Реліф.

В дискусії з представниками згаданих орґанізацій виказалось, що є повна можливість несення безпосередної допомоги в контрольованих аліянтами та в невтральних державах.

В краях контрольованих Советами є можлива лише посередна поміч через Рошен Вор Реліф та советський уряд.

Найдогіднішою була для нас умова з Юнітерйен Сервіс Коміті, бо ця орґанізація має вже свій добре розвинений апарат майже у всіх краях та має і свій модерний склад на одіж, який теж віддали до нашої диспозиції. Такуж умову приняли і Амерікен Френдс Сервіс Коміті та Амерікен Реліф фор Італі.

В той спосіб ми вже навязали зносини з нашими орґанізаціями в різних краях та вислали їм і першу поміч.

Умова з Поліш Реліф та Чехословак Реліф не має тепер ніякої практичної вартости, бо ці краї є під контролею Советів. Як розвинеться справа в майбутньому, покищо не відомо, та за цим слідкує наш уряд.

Семого березня б. р. наш комітет був принятий в члени Американської Ради Добровільних Допомогових Орґанізацій і тим став визнаний рівноправним допомоговим тілом американських українців.

Американська Рада координує працю усіх допомогових орґанізацій; збирає відомости з різних країв; слідкує за законодавством та робить полекші в пересиланню допомоги.

Наш Комітет має одного члена в управі Ради та бере участь у пятьох комісіях через своїх відпоручників.

Реасумуючи справу допомоги західним краям Европи треба ствердити, що є повна можливість висилати туди поміч у грошах, одіжжю та харчами, очевидно тільки з одним обмеженням, а це через брак, покищо, кораблів до перевозу. Плянувати треба вперед на 3, 4 а то і 6 місяців. Для нас справа буде лекша настільки, що орґанізації, з якими ми співпрацюємо, дадуть нам змогу користати з квот, що вже їм зістали призначені.

Рошен Вор Реліф.

До Рошен Вор Реліф звернулись ми з такою самою пропозицією як і до інших вгорі наведених орґанізацій, а Президентська Допомогова Контрольна Рада вислала своє поручення в цій справі, подібно, як це зроблено у відношенню до всіх інших орґанізацій, а то 25. січня 1945. Проте нам довелось чекати на відповідь, мимо наших урґенсів, повних два і пів місяця, коли то Рошен Вор Реліф цеї пропозиції не приняв. Властиво Рошен Вор Реліф не є допомоговою орґанізацією в такому значінню як пересічна американська допомогова орґанізація. Є він лише колектором жертв, які він передає відтак до розподілу советському урядови. Американських представників в Советах немає. На наші запити ми досі не одержали вдоволяючої відповіди в справі достави висланих матеріялів. Очевидна річ, що ці оратори, які на вічах обіцяли навіть посвідки з підписами адресатів, робили це на власну руку, не маючи до цього ніяких ґарантій ні від Рошен Вор Реліф ні від советських властей. Мушу теж ствердити, що хоч сама ця орґанізація побудована на чисто американських поняттях гуманности, то деякі урядовці цеї інституції зробили з неї поле своїх політичних пописів, як це видно з виступів навіть наших деяких груп та виступу п. Мейерса, екзекутивного директора Рошен Вор Реліфу, перед Президентською Радою в Вашинґтоні, дня 20. жовтня 1944, коли він рішучо виступив проти уділення дозволу Українсько - Американському Комітетови, бо цей комітет „Буде помагати втікачам від советського права". (Фюджітіфс оф Совет Ло). Колиж представники нашого комітету виказували, що американські українці мають те саме право нести поміч своїм братам як поляки, жиди, греки та інші народи, то представники „українських комітетів" при Рошен Вор Реліф твердили, що нема української незалежної держави, хоч ми вказували, що чейже є навіть міністер закордонних справ. Рошен Реліф не хоче, щоб американські українці **самі себе зорґанізували**, але каже їм, **як вони мають орґанізуватися. Здається, це перший раз в історії людства трапляється така подія, що кажуть жертводавцям, як і кому вони мають передавати свою жертву.** Та це не вина Рошен Вор Реліфу, бо є між нами люди, які їм так радять, та які скорше визнають і поклоняться чужому, ніж своїй власній орґанізації.

І ви пригадуєте собі, як то в деяких ґазетах, писаних українською мовою, кричали, що ми не хочемо помагати Україні й саботуємо допомогу, та ці самі люди рівночасно вели позакулісову працю доносів, щоб унеможливити взагалі працю УКРАЇНСЬКОГО АМЕРИКАНСЬКОГО Допомогового Комітету. Неправдою є твердження деяких ґруп, що не можливо було створити незалежний Український Комітет на взір польського, литовського, грецького чи інших. **Колиб усі американсько українські ґрупи** були цього зажадали, то і такий комітет можна було зорґанізвувати.

(Кінець буде).

нистого життя американських українців, що в пояс кланяються низенько перед силою, що поневолює українських братів та сестер!

Як Шевченка, так само й Івана Франка бажають собі присвоїти нові окупанти України, червоні росіяни та їх малоросійські попутчики. Вони так само стараються переконувати українських людей, що Франко радив „...Москалеви служить", коли ляха вже не стало. Ми свідками обридливої містифікації та надуживання великого імени Поета-Каменяра душ. Ми нині свідками профанації немов Заповіту Франкового, висказаного у вступі до його Мойсея. Ми теж свідками профанації останніх слів поета про право українського народу бути господарем на всіх українських землях, від Сяну по Кавказ. Бо в роковини його смерти відбувається прямо оргія на сторінках слухняної червоної та чужої преси, в тому напрямі, що український народ засів вже в народів вольних колі саме тепер, коли зі західної Европи надходять потрясаючі відомости, що сотки тисяч українців та українок, найкращих патріотів, втікають у світ за очі з рідної землі, на якій став безправним господарем наїзник, та сама Москва, щодо якої взивав Франко, щоб їй ніколи не служити, бо „нам пора для України жить".

У роковини смерти Франка, слід українцям добре застановлятись над кожним кроком, маючи на увазі в ці історичні часи для українського народу слова Франка:

Кожний думай, що на тобі
міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів мусиш
дати ти отвіт!
Радше впадь, але не зрадь.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

18. травня 1905.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

У Шенандоа, Па., минулого року в вересни церковна рада в порозумінню з священиком спровадили дяковчителя з Галичини, п. Григорія Гурського, котрий за короткий час виказав гарний успіх в парафії. За 8 місяців вивчив добре хор з молодих дівчат та хлопців і запровадив добрий лад у школі. Діти вміють гарно читати, писати й співати і родичі з них дуже вдоволені. — У Філядельфії уладила читальня Просвіти великий вечерок в Ґренд Амерікен Гол, під ч. 622 — 4-та вул. Савт дня 13. травня за вступом 15. центів, женщинам вступ вільний. — Дня 30. травня в МекКіспорт, Па., відсвяткує братство св. Івана Хрестителя торжество посвячення братських прапорів в українській церкві на розі Синклер і Ринґолд Ст. По великій Службі Божій рушить братство в похід вулицею Ланґа до салі Ланґа при Еванс Евню. Там буде баль за вступом по 50 ц., жінкам вступ вільний.

ЗВІТ У. Н. СОЮЗУ ЗА МІСЯЦЬ КВІТЕНЬ.

У звіті виказано, що до У. Н. Союзу приступив новий відділ ч. 120 із Спанґлер, Па., із 21 членами, крім звичайного приросту в членах в існуючих відділах. Касовий звіт виказує в приходах за квітень $3,534.28, а перед тим було в касі $16,030.17, отже приходу в У. Н. Союзі було $19,564.45. По відтягненню видатків остався чистий маєток $16,105.86.

12,000 НОВИХ ІМІҐРАНТІВ В ОДНІМ ДНИ.

Десять пароходів, що прибули 8. травня до Ню Йорку, привезли 12,000 нових іміґрантів. Такого великого числа нових іміґратів не було ще ніколи одного дня в Ню Йорку. Найбільше число становили італійці.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ГОЛОС ТУТ РОДЖЕНОГО ПРО ДОПОМОГУ.

Я той, що тут родився, зріс і виховався, але в такому дусі, що добре розумію і відчуваю, що це значить, що я є з українського роду. Тішуся, що можу написати тих кілька слів українською мовою. Та я не думав писати, як вислав до „Свободи" своїх сто долярів, бо вважав це моїм обовязком ту жертву зложити і бути в одному ряді з другими, що таксамо відчувають. Але переказують мені, щоб я таки щось написав до „Свободи". Думаю собі, як то щось може помогти добрій справі, то можу написати кілька слів. щоб висказатись, чому ми повинні помогти бідним українським жертвам в Европі.

Ми, американські українці, можемо тільки дякувати Богови, що ми не находимося нині в такому положенню, в якому находяться наші браття та сестри в старім краю. Як ми американці, то покажім це ділом, що ми люди з добрим серцем і ратуємо всіх людей по світі. А що ми з українського походження, то ми повинні змилосердитись н а с а мперед над нещасними українцями в Европі, бо знаємо, що їх біда найбільше тисне, що їх всюди найбільше переслідували, а то й далі переслідують. От тому ставаймо всі в один ряд у тій кампанії, що її веде „Свобода", що то пише, що це є допомога найнещасливішим з нещасливих, а це таки чиста правда. Памятаймо, що кожний нарід помагає перше собі. Тому ми повинні перше помогти українцям в Европі. Маю надію, бо знаю добре серце наших людей, що знайдеться більше як 500, що підуть за добрим голосом „Свободи" і зложать по сто долярів чи більше на ту гуманітарну ціль, а це допоможе вратувати не одно вартісне українське життя в Европі.

Андрій Смит,
Елизабет, Н. Дж.

РОБІТНИЦІ Й РОБІТНИКИ

Як шукаєте за працею, або хочете змінити цю, що тепер маєте, на кращу, то зголосіться до тих підприємств, котрі подають оголошення за робітницями й робітниками в „Свободі". Зголошуючись у них скажіть їм виразно, що ви читали їхні оголошення в нашій часописи.

ПОШУКУЄМО 449 ЖЕРТВОДАВЦІВ по $100

НАДЗВИЧАЙНА КАМПАНІЯ „СВОБОДИ" НА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКИМ ЖЕРТВАМ ВІЙНИ

„Свобода", орган Українського Народного Союзу, свідома того, що її читачі та члени і відділи У. Н. Союзу були завжди прикладом жертвенности в кожній гуманітарній акції американських українців, закликає їх тепер до активної та жертвенної участи в проголошеній отсим надзвичайній кампанії, якої ціллю є знайти 500 жертводавців (осіб, товариств, чи відділів), з яких кожний зложив би одноразово не менше як $100 на допомогу найнещасливішим з нещасливих — українським жертвам війни.

Дальші жертви в цій надзвичайній кампанії „Свободи" на допомогу українським жертвам війни зложили:

49)	Товариство Запорозька Січ, відділ 355 У. Н. Союзу в Сейнт Джозеф, Мізурі	$100.00
50)	Степан Юркевич, Сейнт Джозеф, Мо.	100.00
51)	Антін Кирилюк, Галок, Мінесота	100.00
	Разом	$ 300.00
	Попередно проголошено	4,800.00
	Разом	$5,100.00

ХТО НАСТУПНИЙ?

Дальші жертви — по сто долярів чи більше — просимо слати чеками чи поштовими переказами, виписаними на „Свободу", на таку адресу:

SVOBODA
P. O. Box: 346. Jersey City 3, N. J.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ФЕДІР ЯКИМЕНКО

— Невелика садиба с. Піски в передмісті Харкова. Вишняк, сливки, груші, яблуні — все це з усіх боків оточило маленький будинок, що виходив у садок — описує М. Гріченко.

Це дім Якименка. Про історію роду Якиментів не можемо нічого сказати ізза браку документів. Знаємо тільки, що той рід видав Україні двох визначних мистців - музиків: Федора Якименка та Якова Якименка-Степового.

Обидва Якименки, як і їх великі попередники М. С. Березовський, Д. С. Бортнянський і др., були ще в діточому віці (7-9 років) за добрі голоси забрані до царської надвірної співочої капелі в Петербрузі. Там вони і вчились.

В історії розвитку української музичної культури надвірна капеля відіграла визначну ролю. Вона звалась колись „Кутиком України" і тоді, коли Україна переживала люті часи московських переслідувань і заборони до самостійного життя навіть на культурному полі розвитку, в капелі українська молодь того переслідування не відчувала й могла вчитись не затрачуючи національного обличча, коли вона свідомість окремішности принесла з дому.

Надвірна капеля та її значення для української музичної культури ще дотепер є відкритим питанням, яке чекає дослідників.

Ф. Якименко співав хлопчиком в надвірній капелі й учився в ній. Згодом закінчив Петербурську консерваторію з обсягу теорії композиції у славного Римського - Корсакова. В 1897 році він вже вчив, як відомо з описів М. Гріченка, на „дириґентських клясах" самої Надвірної капелі, де вчився тоді його брат — будучий Я. Степовий, М. Гріченко — історик української музики і другі.

Музична діяльність Ф. Якименка, як композитора, педаґоґа (перербурська консерваторія), концертового пяніста та дириґента занялаб не одну блискучу сторінку в опису його життя, але не маючи точних відомостей, не сміємо покладатись на свою память. Краще згадаємо дещо про ті часи й події, в яких деяку участь брав і пишучий ці рядки.

* * *

Літом 1924 року я дістався до Праги, щоб продовжувати на якійсь високій школі науку.

По реєстрації в Українському Громадському Комітеті пішов я на обід до української їдальні. Там, за окремим маленьким столиком, прислухуючись до голосної розмови студентства, яке займало сусідний великий стіл, сиділа цікава особа. Скромно одягнута, з піднесеною головою, з великим чолом, рівним носом і з бородавкою на чолі проти носа, але вище брів. Пригадався великий композитор Ліст — він також мав бородавку.

На запит — хто то? — була відповідь: композитор Ф. Якименко.

В початку жовтня того року я дістав повідомлення про записання мене студентом Музичного Відділу Українського Високого Педаґоґічного Інституту в Празі. Деканом того відділу був професор Ф. Якименко.

З того часу обставини так складались, що мені, як старості організації студентів відділу, доводилось часто не тільки на лекціях, але й для вирішування різних справ, звязаних з адміністрацією й наукою на підвідділах Музичного Відділу, мати діло з деканом, що вчив ще композиції та в якого вчились: І. Котилів, Д. Равич, Т. Левицький, В. Масляк, продовжував науку Зиновій Лисько і почав науку Миколи Колесса.

Десь в 1925 р. на асистента О. Якименка по композиції запрошено д-ра Н. Нижанківського.

Якименко був вирозумілим, товариським, о б о в я зковим, словним, отвертим, але йдо суворості вимагаючим у студентства праці. Отвертості його всі боялись. Жив просто, був невибагливим, постійно над собою працював як піяніст та писав композиції. Тоді якраз він написав „Практичний Курс Науки Гармонії", яку видав 1925 р. „Український Видавничий Фонд у Празі та опрацьовував на хор українські народні пісні.

В колі своїх студентів часто говорив про українську музику, про її майбутність і дуже шкодував, що вона ще особливо в інструментальній ділянці не багата. Працював сам для її збагачення й закликав до того й своїх слухачів.

Дириґував збірним українським хором на Шевченківському Святі, виступав як піяніст в концертах для широкої публики й для студентів в „Студентському Домі" на Нуслях.

Мріяв, що педагогічний склад Музичного Відділу посилить запрошенням на ведення кляси хорового мистецтва проф. О. Кошиця і в тому напрямі робив заходи.

Дікставшись до Надвірної Капелі ще дитиною, Ф. Якименко розумів українську мову, але її не знав. Вже в Празі віддавшись українській роботі, приступив до вивчення рідної мови. Лекції йому давав проф. Б. Сімович.

Якось нас трьох делеґатів (І. Фінько, М. Немоловський і я) від студентів Музичного Відділу вирядились до свого декана. Були коло його мешкання коло 10 ранку. Якименко грав на піяні. Ми дещо почекали, але він грав далі. Подзвонили до мешкання. Відкрила двері господиня-чешка й просила нас не говорити. Сама мала на собі білий фартух, а на столику стояла таца із сніданням для професора. Перегодом шепотом і з пошаною до нашого декана оповідала, що вже третій раз підгрівала сніданя, а він грає.

— А чомуж не постукаєте? — питає І. Фінько.

— Та як же можна, він же компонує — відповіла господиня.

Через шкляні двері ми з свойого місця бачили обстановку його спальні, просто коло ліжка стояло піяно (це бажання професора). Ліжко виконувало своє пряме призначення й було одночасно стільцем коло піяна.

Професор ще був в піжамі, волосся мав розбурхане і, сидючи на ліжку, щось грав зупиняючись то знову повертаючись до тієї самої теми. Як видно шукав музичного одягу для своєї ідеї.

— Так буває щодня і це нічого, але часто я схоплююсь і серед ночі від раптових акордів: то професорови прийшла якась нова думка і він відразу пробує її на інструменті — оповідала господиня.

Нарешті професор закінчив, покликав господиню, а потім приняв і нас. В той сумний для всіх студентів час ми довідались, що професор лишає нас і настало виїзджає до Франції. Повідомивши про своє рішення, просив нас продовжувати свою роботу, бо, мовляв, українська музика потребує багато працівників.

Згадував свойого любимого брата Я. Степового, якого музика приносила йому заспокоєння й одночасно пригадувала про його обовязок супроти українського народу.

Жадні прохання студентів не могли змінити його рішення. Він тільки просив нас учитись і писати до нього. Він стало листувався з д-ром З. Леськом і через нього ми довідувались, що проф. Якименко писав інструментальні твори на українські теми. Деякі з них були друковані і можна було їх чути через французьке радіо та по кінотеатрах Европи.

Ті твори такі: „Українські картини", „Три українські песи" „Українська сюїта" і др. Ці твори вийшли друком в Парижі. Маються також надруковані твори хорові й сольові на слова українських поетів, зокрема Олеся. Є шість українських колядок, три числа „Отче наш", „Херувимська" тощо.

Є надії, що між рукописами Якименка найдуться ще недруковані твори і напевно вони будуть збережені як і архів композитора Товариством в Парижі „Друзі Ф. Якименка".

Ф. Якименко — визначний і відомий широкому світу композитор. В „Загальній Українській Енциклопедії" ще зветься він російсько - українським композитором. Означення на ту пору можна було вважати точним, одначе 20 років творчості перед смертю були у більшій мірі віддані для української інструментальної музики. Це разом з відношенням його до українства дають нам повне право назвати його своїм, українським композитором. Хочу вірити, що це моє твердження буде усталене й доказане дослідниками творчості покійного.

Так було сталось, що Якименка в 47-48 році його життя завдяки заходам організатора Музичного Відділу д-ра Ф. Стешка та Громадського Комітету можна було видістати з Ленінграду й поставити його в українське середовище. Тут він віднайшов себе, а утвердився в тому через творчість і життя свойого молодшого брата українського композитора Якова Якименка (Степового).

Напевно багато в цьому, щоб висвітлити особистість Якименка допомоглоб його листування з музичним дослідником Ф. Колессою.

В Парижі, 28. грудня, 1944 р. увечорі, упав композитор знесилений на майдані Сен-Мішель звідки його перевезли до лікарні „Отель Діє". Там він і помер опівдні 3. січня, 1945 року.

8. січня Ф. Якименка поховали на кладовищі „Бантіньоль" у Парижі.

„Він зробив велику прислугу українській культурі, бо всі його останні твори... розходяться, хоч і поволі, але певно, по цілому музичному світі, як твори українця, що гідно репрезентував українську музичну творчість" (Вістник, Париж. 28. лютня, 1945 року, ст. 12-13).

Даючи цим українському громадянству вістку про смерть малознаного йому українського мистця, складаю свій глибокий поклін свойому дорогому учителеві й землякові.

Бажаю Т-ву „Друзі Ф. Якименка" успіху в благородній роботі. Хочу вірити, що коли наступить добре сполучення з Францією, українці Канади й Америки допоможуть збудувати на могилі композитора гідний Його великості памятник, а також спричиняться й до видання творів. — („Новий Шлях").

Д-р Павло Маценко.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Цікавий відчит.

Українське Культурне Товариство дістало спромогу влаштувати першу лекцію, котру виголосить проф. М. Чубатий в суботу 2. червня, 8.30 вечером, в Українсько-Демократичному Клюбі, 2276 Ґрейлинґ вулиця. Вступ вільний. Користаючи з нагоди, що проф. Чубатий приїзджає на запросини Українського Народного Дому на концерт, що буде в неділю, уладжується ту лекцію, бо певно буде багато таких, що захочуть послухати цікавих виводів нашого історика про минуле і сучасне українського народу.

---o---

ЗЕЙНСВІЛ, О.

Скріпили родину Батька-Союза.

Тут загостив до нашої громади організатор У. Н. Союзу Д. Білецький, і як члени довідались про те, що на зборах нашого відділу промовляти буде організатор, то всі прийшли на ці збори. Наш відділ невеличкий, а тому й трудно колинебудь відбути успішні збори, та цим разом сталося так, що всі члени прибули на збори. Збори відкрив голова відділу О. Левицький, а опісля секретар відділу представив членам організатора Білецького та попросив його до слова. Організатор розяснив членам вагу обезпечення в такій організації як Союз, а також згадав і про важку долю, яку переносить український нарід у старім краю. Присутні були вповні вдоволені з промови п. Білецького, та обіцяли йому попертя в його організаційній праці. Що ця праця організатора була успішною, то доказом того є 16 нових членських аплікацій для нашого відділу, а тимсамим і для Союзу. І з рамени нашого відділу ми можемо тільки сказати, що ми дуже вдячні, що п. Білецький заїхав до нашого відділу та збільшив його новими членами.

Н. Оленчук, секр. 279
У. Н. Союзу.

ЖАРТИ

Гроші з податків.

Читає чоловік новинку: „Федеральне Бюро Статистики оприлюднює, що на підставі дослідів стверджено, що жінка більше видає грошей на вбрання, ніж на харчі". Перечитавши це, чоловік думає: „Пощож то видавати з податків на утримання урядовця в статистичнім бюрі, коли воно оголошує таке, що знає кожен жонатий мужчина!"

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

---o---

ЧЕСТЕР, ПА. — Тов. Запорозька Січ, від. 388, повідомляє всіх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 3. червня, в годині 2. пополудні, в У. Н. Домі. Просимо всіх членів і членкиць бути на цих зборах, бо є справи до полагодження, а головне буде вибір нового предсідника. — І. Михальцевич, кас.; П. Огар, секр.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ І КАНАДІЙСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 17. травня 1945 р. помер на недугу серця у 70. році життя

ІВАН ГАПІЙ,

довголітній член відділі 81 У. Н. Союзу в Кортіс Бей, Мд. До Союзу вступив у 1913. році.

Покійний походив зо села Добреполе, повіт Бучач, Західна Україна. Полишив у смутку жену Марію, 6 дочок, 1 сина, 12 внуків і 4 правнуки. — В. Й. П.!

А. Блауцяк, секр.

Дня 4. травня 1945 року помер від ран у 23. році життя на Окінава, Пасифік,

ГЕНРИ МАРЛЕ СОШЕК

член Тов. ім. І. Франка, від. 93 У. Н. Союзу в Сентрал Фолс, Р. Ай.

Капраль Генрий М. Сошек, син панства Петра і Гелини Сошек, віддав своє молоде життя за краще завтра.

Оставив у смутку родичів, 2 сестри і брата Володимира, що служить при маріінс на Окінава. — В. Й. П.!

П. Бенковський, секр.

ТАРЗАН, ч. 1186. Фатальна стріча.

AS TARZAN REACHED THE REGION OF THE MAN-MADE CAVES, HE FOUND NAZI SOLDIERS ON GUARD AT EVERY ENTRANCE.

IN THE BACKGROUND HE CAUGHT GLIMPSES OF THE BLACK SLAVES, SLEEPING THE SLEEP OF UTTER EXHAUSTION.

THROUGH THE NIGHT HE SEARCHED FOR JANE --- IN VAIN.

THEN, AS HE ROUNDED A CORNER, TARZAN CAME FACE TO FACE

Як Тарзан досягнув околиці вироблених людьми печер, він стрінув націстичних сторожів при кожнім вході.

На заднім пляні він побачив чорних рабів, що спали зовсім вичерпані.

Цілу ніч він шукав Джейни — надармо.

Потім, виходячи спозо угла, Тарзан нагло стрінувся око в око з Торвальдом.